O‘ZBEKISTON MILLIY STANDARTI

SITRUS MEVALAR

(UNECE FFV-14:2025, IDT)

Rasmiy nashr

O‘zbekiston standartlar instituti
Toshkent

STANDARTLAR INSTITUTI #XAZWCYYK39 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

So‘zboshi

1 O‘zbekiston standartlar instituti tomonidan **ISHLAB CHIQILDI.**

2 O‘zbekiston standartlar institutining 2026-yil 21-iyuldagi 26/XSt-26-sonli buyrug‘i bilan **TASDIQLANDI.**

3 Ushbu standart UNECE STANDARD FFV-14 “CITRUS FRUIT” xalqaro standartiga aynan o‘xshash.

4 DASTLABKI AMALGA KIRITILISHI

Ushbu milliy standart va unga bo‘lgan o‘zgartishlarni O‘zbekiston hududida amalga kiritish haqidagi axborot Standartlashtirish bo‘yicha milliy organning rasmiy veb-saytlari va standartlarning yillik axborot ko‘rsatkichlarida chop etiladi.

Ushbu standartni O‘zbekiston hududida rasmiy tarqatish mutlaq huquqi O‘zbekiston standartlar institutiga tegishlidir

STANDARTLAR INSTITUTI #XAZWCYYK39 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari sifati standartlari bo‘yicha Ishchi guruh

Birlashgan Millatlar Tashkilotining Yevropa iqtisodiy komissiyasi (UNECE) Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari sifati standartlari bo‘yicha Ishchi guruhi tom0onidan ishlab chiqilgan tijorat sifati standartlari xalqaro savdoni yengillashtirishga, yuqori sifatli ishlab chiqarishni rag‘batlantirishga, rentabellikni oshirishga hamda iste’molchilar manfaatlarini himoya qilishga xizmat qiladi. UNECE standartlaridan hukumatlar, ishlab chiqaruvchilar, savdogarlar, import qiluvchilar va eksport qiluvchilar, shuningdek boshqa xalqaro tashkilotlar foydalanadi. Ular yangi meva va sabzavotlar, quruq va quritilgan mahsulotlar, urug‘lik kartoshka, go‘sht, kesilgan gullar, tuxum va tuxum mahsulotlari kabi qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining keng doirasini qamrab oladi.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining har qanday a’zosi Ishchi guruh faoliyatida teng huquqli asosda ishtirok etishi mumkin. Qishloq xo‘jaligi standartlari bo‘yicha qo‘shimcha ma’lumot olish uchun quyidagi veb-saytimizga tashrif buyuring: http://www.unece.org/trade/agr/welcome.html.

Sitrus mevalarini sotish va tijorat sifatini nazorat qilishga oid ushbu yangilangan FFV-14 standarti Ishchi guruh tomonidan 2025-yilda o‘tkazilgan saksoninchi sessiyada qabul qilingan ECE/CTCS/WP.7/2025/5 hujjatiga asoslangan.

Ushbu standartni talqin qilish yoki qo‘llashda tushunmovchiliklar yuzaga kelganda standartning asli yozilgan tillarining biridan foydalanish tavsiya etiladi.

STANDARTLAR INSTITUTI #XAZWCYYK39 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

O‘ZBEKISTON MILLIY STANDARTI

SITRUS MEVALAR

ЦИТРУСЫ

CITRUS FRUITS

Amalga kiritish sanasi 01.08.2026 yil

I. Mahsulot ta’rifi [1]

Ushbu standart iste’molchiga yangi holatda yetkazib beriladigan quyidagi turlardan (navlardan) o‘stirilgan sitrus mevalariga nisbatan qo‘llaniladi, sanoat qayta ishlashga mo‘ljallangan sitrus mevalari esa bundan mustasno:

Limonlar — Citrus limon (L.) Burm. f. turiga va uning duragaylariga mansub

Fors laymi (Persian lime) — Citrus latifolia (Yu. Tanaka) Tanaka turiga mansub bo‘lgan, yirik mevali nordon laym (shuningdek Bearss yoki Tahiti laymi nomi bilan ham tanilgan) hamda uning duragaylari;

Meksika laymi (Mexican lime) — Citrus aurantiifolia (Christm.) Swingle turiga mansub bo‘lgan, shuningdek nordon laym (sour lime) va key laym (key lime) nomlari bilan ma’lum turlar hamda ularning duragaylari;

Hindiston shirin laymi va Falastin shirin laymi — Citrus limettioides Tanaka turiga mansub hamda uning duragaylari;

To‘rsimon sitruslar Blanco turidan o‘stirilgan mandarinlar, jumladan, satsumalar (Citrus unshiu Marcow.), klementinlar (Citrus clementina hort. ex Tanaka), oddiy mandarinlar (Citrus deliciosa Ten.) va tanjerinlar (Citrus tangerina Tanaka), shuningdek, ushbu turlardan o‘stirilgan boshqa duragaylar.

Apelsinlar — Citrus sinensis (L.) Osbeck turiga va uning duragaylariga mansub;

Greypfrutlar — Citrus paradisi Macfad. turiga va uning duragaylariga mansub;

Pummelo (sheddok) — Citrus maxima (Burm.) Merr. turiga va uning duragaylariga mansub.

II. Sifatga oid qoidalar

Ushbu standartning maqsadi sitrus mevalari tayyorlangan va qadoqlanganidan keyin ularga qo‘yiladigan sifat talablarini belgilashdan iborat.

Biroq, standart eksport qilish yoki jo‘natish bosqichidan keyin qo‘llanilganda, mahsulotlarda standart talablariga nisbatan quyidagi holatlar kuzatilishi mumkin:

Yangilik va taranglikning biroz pasayishi.

Extra nav tashqari boshqa tasniflangan mahsulotlar uchun: ularning rivojlanishi va aynib qolishga moyilligi sababli yuzaga kelgan biroz sifat pasayishi.

---

1 Barcha botanik nomlar bo‘yicha ma’lumotlar GRIN ma’lumotlar bazasidan olingan. Quyidagi manzilga qarang: https://npgsweb.arsgrin.gov

STANDARTLAR INSTITUTI #XAZWCYYK39 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

Mahsulot egasi (sotuvchisi) ushbu standart talablariga muvofiq kelmaydigan mahsulotni namoyish etishga, sotuvga taklif qilishga, yetkazib berishga yoki boshqa har qanday usulda muomalaga chiqarishga haqli emas.

Mahsulot egasi (sotuvchisi) mahsulotning mazkur standart talablariga muvofiqligini ta’minlash uchun javobgar hisoblanadi.

A. Minimal talablar

Barcha nav uchun, har bir navga oid maxsus qoidalar va ruxsat etilgan chetlanishlarni hisobga olgan holda, sitrus mevalari quyidagilarga muvofiq bo‘lishi kerak:

• butun bo‘lishi
• shikastlanishlar va (yoki) kengayib ketgan (bitgan) kesiklardan xoli bo‘lishi kerak
• sog‘lom bo‘lishi; chirish yoki sifatining buzilishi sababli iste’mol uchun yaroqsiz bo‘lib qolgan mahsulotlar bundan mustasno.
• toza, ko‘zga tashlanadigan har qanday begona moddalardan amalda xoli bo‘lishi kerak
• zararkunandalardan deyarli xoli bo‘lishi
• mevaning ichki qismiga (etiga) ta’sir qiluvchi zararkunandalar keltirib chiqargan shikastlanishlardan xoli bo‘lishi kerak
• burishish va suvsizlanish belgilaridan xoli bo‘lishi kerak
• past harorat yoki sovuq urishi (muzlash) natijasida shikastlanmagan bo‘lishi;
• g‘ayritabiiy tashqi namlikdan xoli bo‘lishi kerak
• begona hid va (yoki) ta’mdan xoli bo‘lishi kerak.

Sitrus mevalarining rivojlanishi va holati ularga quyidagi imkoniyatni beradigan darajada bo‘lishi kerak:
• tashish(transportda) va yuklash-tushirish jarayonlariga bardosh bera olishi;
• belgilangan manzilga qoniqarli holatda yetib borishini ta’minlashi lozim

B. Yetilishga qo‘yiladigan talablar

Sitrus mevalari yetarli darajada rivojlangan bo‘lishi hamda navning o‘ziga xos xususiyatlari, terib olish vaqti va yetishtirilgan hudud mezonlarini hisobga olgan holda qoniqarli darajada yetilgan va (yoki) pishgan bo‘lishi kerak.

Sitrus mevalarining yetilganlik darajasi har bir tur uchun quyida ko‘rsatilgan parametrlar bilan belgilanadi:

• sharbatning minimal miqdori
• eruvchan quruq moddalarning minimal umumiy miqdori, ya’ni qand (shakar) miqdorining minimal darajasi;
• qand (shakar) va kislota miqdorining minimal nisbati[2];
• ranglanish darajasi.

Ranglanish darajasi shunday bo‘lishi kerakki, meva tabiiy rivojlanish jarayonida manzilga yetib borguniga qadar o‘z naviga xos bo‘lgan rangga kirishi lozim.

STANDARTLAR INSTITUTI #XAZWCYYK39 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

• sifatli (buzilmagan); chirish yoki sifatining pasayishi oqibatida iste’mol uchun yaroqsiz holga kelgan mahsulotlar chiqarib tashlanadi.
• toza, ko‘zga ko‘rinadigan har qanday begona moddalardan amalda xoli bo‘lishi kerak.
• zararkunandalardan amalda xoli bo‘lishi kerak.
• eti (ichki qismi) zararkunandalar tomonidan zararlangan bo‘lmasligi kerak
• burishish va suvsizlanish (qurib qolish) belgilari bo‘lmasligi kerak
• past harorat yoki sovuq urishi (muzlash) natijasida shikastlanmagan bo‘lishi
• g‘ayritabiiy tashqi namlikdan xoli bo‘lishi kerak
• begona hid va (yoki) ta’mdan xoli bo‘lishi kerak

Sitrus mevalarining rivojlanishi va holati quyidagilarni ta’minlashi kerak:

• tashish(transportda) va yuklash-tushirish jarayonlariga bardosh bera olishi;
• belgilangan manzilga qoniqarli holatda yetib borishini ta’minlashi lozim

B. Yetilganlikka qo‘yiladigan talablar

Sitrus mevalari yetarli darajada rivojlangan bo‘lishi hamda tegishli nav, yig‘ib olish vaqti va yetishtirilgan hudud uchun belgilangan mezonlarni hisobga olgan holda qoniqarli yetilganlik yoki pishganlik darajasiga erishgan bo‘lishi kerak.

Sitrus mevalarining yetilganlik darajasi quyidagi ko‘rsatkichlar asosida belgilanadi; ushbu ko‘rsatkichlar quyida har bir tur uchun alohida aniqlashtiriladi:
• Sharbatning eng kam miqdori;
• Eruvchan qattiq moddalarning eng kam umumiy miqdori, ya’ni shakarning eng kam miqdori;
• Shakar va kislota miqdorlarining eng kam nisbati[2];
• Rangi

Ranglanish darajasi sitrus mevalari normal rivojlanishni davom ettirgan taqdirda, belgilangan manzilga yetib kelish vaqtiga qadar o‘z turiga xos bo‘lgan rangga erishishini ta’minlashi kerak.

2 Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) tomonidan obyektiv testlar bo‘yicha ishlab chiqilgan qo‘llanmada ta’riflangandek hisoblanadi, uni quyidagi havola orqali yuklab olishingiz mumkin: www.oecd.org/data-oecd/32/47/19515719.pdf

STANDARTLAR INSTITUTI#XAZWCYYK39 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

	Minimal sharbat kontent (foiz)	*Minimal shakar kontent (°Briks)*	*Minimal shakar / kislota nisbat*	*Bo‘yash*
Limonlar	20			Meva naviga xos bo‘lishi lozim. Yashil (lekin to‘q yashil bo‘lmagan) rangdagi mevalarga, agar ular sharbat miqdori bo‘yicha belgilangan minimal talablarga javob bersa, ruxsat etiladi.
Limonlar Eron limonlari Meksika va Hindiston shirin laymlari	42 40			Meva yashil rangda bo‘lishi kerak, lekin Eron laymlari uchun uning sirtining 30% gacha, Meksika va Hindiston laymlari uchun esa 20% gacha qismida sariq dog‘lar bo‘lishiga yo‘l qo‘yiladi.
Satsumalar, klementinlar, boshqa mandarin navlari va ularning duragaylari.				
Satsumalar (yapon mandarinlari).	33		6.5:1	
Klementinlar (mandarin va apelsin duragayi bo‘lgan sitrus mevasi)	40		7.0:1	
Boshqa mandarin navlari va ularning duragaylar	33		7.5:1	Meva yuzasining kamida uchdan bir qismida navga xos bo‘lishi kerak
Apelsinlar				
Qizil apelsinlar	30		6.5:1	Navga xos bo‘lishi lozim.

Navel guruhi	33		6.5:1	Meva navga xos ko‘rinishga ega bo‘lishi lozim.
Boshqa navlar. Mosambi, Sathgudi va Pacitan navlari uchun meva yuzasining beshdan bir qismidan ortig‘i yashil rangda bo‘lishiga yo‘l qo‘yiladi. Yashil rangdagi qismi sirtining beshdan biridan ortiq bo‘lgan boshqa navlar	35 33 45		6.5:1	Biroq, umumiy sirtining beshdan bir qismidan oshmaydigan darajada och yashil rangga ega bo‘lgan mevalarga, agar ular sharbat miqdori bo‘yicha belgilangan minimal talablarga javob bersa, ruxsat etiladi. O‘sish davrida yuqori harorat va yuqori nisbiy namlik sharoitida yetishtirilgan, sirtining beshdan bir qismidan ko‘prog‘i yashil rangda bo‘lgan apelsinlarga, agar ular sharbat miqdori bo‘yicha belgilangan minimal talablarga javob bersa, ruxsat etiladi.
Greypfrut va duragaylar (duragaylar)				
Barcha navlar va duragaylar	35			Navga xos ko‘rinishga ega bo‘lishi lozim. Yashil tusli mevalar (yashil rangda)
Oroblanco	35	9		Oroblanco navidagi yashil tusli (yashil) mevalarga, agar ular sharbat miqdori bo‘yicha belgilangan minimal talablarga javob bersa, ruxsat etiladi.
Pummelos (Shaddok) va duragaylari		8		Mevaning sirtining kamida uchdan ikki qismi navga xos ko‘rinishga ega bo‘lishi lozim.

Ushbu yetilish talablariga javob beradigan sitrus mevalarini yashil rangdan tozalash (degreening) jarayonidan o‘tkazishga ruxsat beriladi. Ushbu muolaja faqatgina mevaning boshqa tabiiy organoleptik (ta’m, hid, tekstura) xususiyatlari o‘zgarmagan taqdirdagina yo‘l qo‘yiladi.

C. Klassifikatsiy

Sitrus mevalari quyida belgilanganidek uchta navga (klassga) ajratiladi:

(i) “Extra” Oliy nav

Ushbu navdagi sitrus mevalari eng yuqori sifatga ega bo‘lishi lozim. Ular naviga va (yoki) tijorat turiga xos xususiyatlarga ega bo‘lishi kerak.

STANDARTLAR INSTITUTI #XAZWCYYK39 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

Mahsulot nuqsonlardan xoli bo‘lishi lozim; faqatgina juda yengil yuza nuqsonlariga yo‘l qo‘yiladi, basharti ular mahsulotning umumiy ko‘rinishiga, sifatiga, saqlanish muddatiga va o‘ramdagi taqdimotiga salbiy ta’sir ko‘rsatmasa.

(ii) I Birinchi nav

Ushbu navdagi sitrus mevalari yaxshi sifatga ega bo‘lishi lozim. Ular naviga va (yoki) tijorat turiga xos xususiyatlarga ega bo‘lishi kerak.

Biroq, quyidagi yengil nuqsonlarga yo‘l qo‘yilishi mumkin, basharti ular mahsulotning umumiy ko‘rinishiga, sifatiga, saqlanish muddatiga va qadoqdagi taqdimotiga salbiy ta’sir ko‘rsatmasa:

• shakldagi yengil nuqson

• rangidagi yengil nuqsonlar, shu jumladan yengil quyosh kuyishi (sunburn);

• meva etiga ta’sir qilmaydigan, yuzaki rivojlanayotgan yengil teri nuqsonlari;

• meva shakllanishi jarayonida yuzaga kelgan yengil teri nuqsonlari, masalan, kumus rang dog‘lar (silver scurfs), po‘stloqning dag‘allashuvi (russets) yoki zararkunandalar yetkazgan zararlar;

• do‘l urishi, ishqalanish yoki qayta ishlash jarayonidagi shikastlanishlar kabi mexanik sabablarga ko‘ra yuzaga kelgan va bitib ketgan yengil nuqsonlar;

• mandarin guruhiga kiruvchi barcha mevalarda po‘stlog‘ining yengil va qisman ko‘chishi.

(iii) II Ikkinchi nav

Ushbu nav yuqori navlarga kiritilish uchun yetarli darajada sifatga ega bo‘lmagan, biroq yuqorida belgilangan minimal talablarga javob beradigan sitrus mevalarini o‘z ichiga oladi.

Quyidagi nuqsonlarga yo‘l qo‘yilishi mumkin, basharti sitrus mevalari o‘zining sifatiga, saqlanish muddatiga va tashqi ko‘rinishiga oid asosiy xususiyatlarini saqlab qolgan bo‘lsa:

• shakldagi nuqsonlar;

• rangidagi nuqsonlar, shu jumladan quyosh kuyishi (sunburn);

• meva etiga ta’sir qilmaydigan, rivojlanayotgan teri nuqsonlari;

• meva shakllanishi davrida yuzaga kelgan teri nuqsonlari, masalan, kumush rang dog‘lar, po‘stloqning dag‘allashuvi yoki zararkunandalar yetkazgan zararlar;

• do‘l urishi, ishqalanish yoki qayta ishlash jarayonidagi shikastlanishlar kabi mexanik sabablarga ko‘ra yuzaga kelgan va bitib ketgan nuqsonlar;

• yuzaki bitib ketgan teri o‘zgarishlari;

• po‘stlog‘ining dag‘alligi;

• Apelsinlarda po‘stlog‘ining (yoki qobig‘ining) oz miqdorda va qisman ajralishi, mandarinlar guruhiga mansub mevalarda esa po‘stlog‘ining (yoki qobig‘ining) qisman ajralishiga ruxsat etiladi.

III. O‘lchamlarga oid qoidalar

O‘lcham mevaning ekvatorial kesimidagi maksimal diametri yoki soni (dona hisobi) bo‘yicha aniqlanadi.

STANDARTLAR INSTITUTI #XAZWCYYK39 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

A. Minimal o‘lcham

Quyidagi minimal o‘lchamlar qo‘llaniladi:

Meva	*Diametri (mm)*
Limonlar	45
Fors laymlari (Persian limes)	42
Meksika va Hindiston shirin laymlari	25
Satsumalar, boshqa mandarin navlari va duragaylari (gibridlari)	45
Klementinlar	35
Apelsinlar	53
Greypfrutlar va ularning duragaylari	70
Pomelolar va ularning duragaylari	100

B. Bir xillilik

Sitrus mevalari quyidagi usullardan biri yordamida o‘lchamlarga ajratilishi (kalibrlanishi) mumkin:

(a) O‘lchamlarning bir xilligini ta’minlash uchun, bir xil qadoqdagi mahsulotlarning o‘lchamlar oralig‘i quyidagilardan oshmasligi kerak:

• 10 mm, agar eng kichik mevaning diametri (qadoqda ko‘rsatilganidek) < 60 mm bo‘lsa

• 15 mm, agar eng kichik mevaning diametri (qadoqda ko‘rsatilganidek) ≥ 60 mm bo‘lsa, lekin < 80 mm bo‘lsa;

• 20 mm, agar eng kichik mevaning diametri (qadoqda ko‘rsatilganidek) ≥ 80 mm bo‘lsa, lekin < 110 mm bo‘lsa;

• diametri ≥ 110 mm bo‘lgan mevalar uchun diametrdagi farq bo‘yicha hech qanday cheklov yo‘q.

(b) O‘lcham kodlari qo‘llanilganda, quyidagi jadvallarda keltirilgan kodlar va diapazonlarga rioya qilinishi lozim:

	O‘lcham kodi	*Diametri (mm)*
Limonlar		
	0	79 - 90
	1	72 - 83
	2	68 - 78
	3	63 - 72
	4	58 - 67
	5	53 - 62
	6	48 - 57
	7	45 - 52
Laymlar		
Fors laymlar	1	58 – 67
	2	53 – 62

STANDARTLAR INSTITUTI #XAZWCYYK39 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

	3	48 – 57
	4	45 – 52
	5	42 – 49
Meksika va Hindiston shirin laymlari	1	> 45
	2	40.1 - 45
	3	35.1 - 40
	4	30.1 - 35
	5	25 - 30
Satsuma, klementina va boshqa mandarin navlari va duragaylari		
	1 - XXX	78va undan yuqori
	1 - XX	67 - 78
	1 or 1 - X	63 - 74
	2	58 - 69
	3	54 - 64
	4	50 - 60
	5	46 - 56
	6[1]	43 - 52
	7	41 - 48
	8	39 - 46
	9	37 - 44
	10	35 - 42
Apelsinlar		
	0	92 – 110
	1	87 – 100
	2	84 – 96
	3	81 – 92
	4	77 – 88
	5	73 – 84
	6	70 – 80
	7	67 – 76
	8	64 – 73

	O‘lcham kodi	*Diametri (mm)*
	9	62 – 70
	10	60 – 68
	11	58 – 66
	12	56 – 63
	13	53 – 60
Greypfrut va duragaylar		
	0	>139
	1	109 – 139

[3] 45 mm dan kichik o‘lchamlar faqat klementinlarga tegishli.

STANDARTLAR INSTITUTI #XAZWCYYK39 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

	2	100 – 119
	3	93 – 110
	4	88 – 102
	5	84 – 97
	6	81 – 93
	7	77 – 89
	8	73 – 85
	9	70 - 80
Pomelolar va gibridlar		
	0	>170
	1	156 – 170
	2	148 – 162
	3	140 – 154
	4	132 – 146
	5	123 – 138
	6	116 – 129
	7	100 – 118

O‘lcham bo‘yicha bir xillilik yuqorida ko‘rsatilgan o‘lcham shkalalari orqali ta’minlanadi, agar quyidagicha boshqacha qoida belgilanmagan bo‘lsa:

Ommaviy idishlardagi (bulk bins) va sof vazni ko‘pi bilan 5 kg bo‘lgan savdo qadoqlaridagi mevalar uchun maksimal farq o‘lcham shkalasidagi ketma-ket uchta o‘lchamni birlashtirish orqali hosil bo‘lgan diapazondan oshmasligi kerak.

(c) Dona hisobi (count) bo‘yicha o‘lchamlangan mevalar uchun o‘lchamdagi farq (a) bandida ko‘rsatilgan talablarga mos kelishi kerak.

IV. Yo‘l qo‘yiladigan chetlanishlar

Sotishning barcha bosqichlarida har bir partiyada sifat va kalibrga qo‘yiladigan minimal talablarga javob beradigan ko‘rsatilgan nav [4]

A. Sifat bo‘yicha yo‘l qo‘yiladigan chetlanishlar

(i) “Extra” Oliy nav

Sinf talablariga javob bermaydigan, biroq I sinf talablariga muvofiq keladigan sitrus mevalarining umumiy soni yoki vazni bo‘yicha 5 % bo‘lgan chetlanishga ruxsat beriladi.

Ushbu chetlanish doirasida jami 0,5 % ko‘p bo‘lmagan qismi II nav sifat talablariga javob beradigan mahsulotlardan iborat bo‘lishi mumkin.

4 Muvofiqlik tekshiruvi birlamchi yoki majmuaviy namunalarni baholash orqali amalga oshiriladi. U tasodifiy olingan namunalarning sifati butun to‘p sifatini ifodalaydi, degan faraz tamoyil asoslanadi. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkilotining (OECD) Muvofiqlik tekshiruvlari bo‘yicha operatsion qoidalarini jo‘natish bosqichida, shuningdek, ulgurji savdo va taqsimlash markazlari hamda oziq-ovqat chakana savdosi omborlarida operatorlar tomonidan ham qo‘llash tavsiya etiladi.

STANDARTLAR INSTITUTI #XAZWCYYK39 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

Ushbu chetlanish doirasida jami 0,5 % ko‘p bo‘lmagan qismi II nav sifat talablariga javob beradigan mahsulotlardan iborat bo‘lishi mumkin.

(ii) I nav

Nav talablariga javob bermaydigan, biroq II nav talablariga muvofiq keladigan sitrus mevalarining umumiy soni yoki vazni bo‘yicha 10 % bo‘lgan chetlanishga ruxsat beriladi. Ushbu chetlanish doirasida jami 1 % ko‘p bo‘lmagan qismi II nav sifat talablariga ham, eng kam sifat talablariga ham javob bermaydigan mahsulotlardan yoki chirish alomatlari kuzatilgan mevalardan iborat bo‘lishi mumkin.

(iii) II nav

Sinf talablariga ham, eng kam sifat talablariga ham javob bermaydigan sitrus mevalarning umumiy soni yoki vazni bo‘yicha 10 % bo‘lgan chetlanishga ruxsat beriladi. Ushbu chetlanish doirasida jami 2 % ko‘p bo‘lmagan qismi chirish alomatlari kuzatilgan mahsulotlardan iborat bo‘lishi mumkin.

B. Yo‘l qo‘yiladigan chetlanishlar

Barcha navlar uchun: qadoqda ko‘rsatilgan o‘lchamdan (yoki uchta o‘lcham birlashtirilgan holatda, ulardan) darhol past va/yoki yuqori turgan o‘lchamga mos keladigan sitrus mevalarining umumiy soni yoki vazni bo‘yicha 10 % bo‘lgan chetlanishga ruxsat beriladi.

Har qanday holatda, 10 % chetlanish faqat quyidagi minimal o‘lchamlardan kichik bo‘lmagan mevalarga nisbatan qo‘llaniladi:

Meva	*D (mm)*
Limonlar	43
Eron laymlari	40
Meksika va Hindiston shirin laymlari	Qo‘llanilmaydi
Satsuma, boshqa mandarin navlari va duragaylari	43
Klementinlar	34
Apelsinlar	50
Greypfrut va duragaylar	67
Pomelolar va gibridlar	98

V. Tovar ko‘rinishiga oid qoidalar

A. Bir xillik

Har bir qadoq tarkibi bir xil bo‘lishi va faqat bir xil kelib chiqish, nav yoki tijorat turi, sifat va o‘lchamdagi, shuningdek, pishish va rivojlanish darajasi sezilarli darajada bir xil bo‘lgan sitrus mevalarini o‘z ichiga olishi kerak.

Bundan tashqari, Extra nav uchun rang bo‘yicha bir xillik talab qilinadi.

STANDARTLAR INSTITUTI #XAZWCYYK39 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

Biroq, turli xil turdagi sitrus mevalari aralashmasi savdo qadoqlarida birgalikda qadoqlanishi mumkin, agar ular sifat bo‘yicha va har bir tegishli tur uchun nav yoki tijorat turi va kelib chiqishi bo‘yicha bir xil bo‘lsa. Biroq, bunday aralashmalar holatida o‘lcham bo‘yicha bir xillik talab qilinmaydi.

Qadoq tarkibining ko‘rinadigan qismi butun qadoq tarkibini to‘liq ifodalashi kerak.

B. Qadoqlash

Sitrus mevalari mahsulotni tegishli darajada himoya qiladigan tarzda qadoqlanishi kerak.

Qadoq ichida ishlatiladigan materiallar toza bo‘lishi va mahsulotga tashqi yoki ichki shikast yetkazmaydigan sifatga ega bo‘lishi kerak. Savdo xususiyatlarini ifodalovchi yozuvlar tushirilgan materiallardan, xususan qog‘oz yoki markalardan foydalanishga, agar bosma matn yoki yorliqlar toksik bo‘lmagan siyoh yoki yelim yordamida bajarilgan bo‘lsa, ruxsat beriladi.

Qadoq ichida ishlatiladigan materiallar toza bo‘lishi va mahsulotga tashqi yoki ichki shikast yetkazmaydigan sifatga ega bo‘lishi kerak. Savdo xususiyatlarini ifodalovchi yozuvlar tushirilgan materiallardan, xususan qog‘oz yoki markalardan foydalanishga, agar bosma matn yoki yorliqlar toksik bo‘lmagan siyoh yoki yelim yordamida bajarilgan bo‘lsa, ruxsat beriladi.

Agar mevalar o‘ralgan bo‘lsa, yupqa, quruq, yangi va hidsiz qog‘ozdan foydalanilishi kerak.

Sitrus mevalarining tabiiy xususiyatlarini, ayniqsa ta’mi yoki hidini [4] o‘zgartirishi mumkin bo‘lgan har qanday moddadan foydalanish taqiqlanadi.

Qadoqlar har qanday begona moddalardan xoli bo‘lishi kerak. Biroq, meva bilan birga biriktirilgan (yog‘ochsimon bo‘lmagan) kalta novda va bir nechta yashil barglar bilan taqdim etishga ruxsat beriladi.

VI. Tamg‘alashga oid qoidalar

Har bir qadoq[6] bir xil tomonda guruhlangan, o‘qilishi oson va o‘chmaydigan shaklda yozilgan hamda tashqi tomondan ko‘rinib turadigan quyidagi ma’lumotlarni o‘z ichiga olishi lozim:

A. Identifikatsiya

Qadoqlovchi va (yoki) jo‘natuvchi/eksport qiluvchi:

Nomi va yuridik manzili (masalan, ko‘cha/shahar viloyat pochta indeksi va kelib chiqish mamlakatidan farq qilsa, mamlakat nomi) yoki, agar mazkur tizimni qo‘llovchi mamlakat BMT Yevropa Iqtisodiy Komissiyasining (UNECE) Kod belgilari registrida[8] ro‘yxatdan o‘tgan bo‘lsa, milliy vakolatli organ tomonidan rasman tan olingan kod belgisi[7].

STANDARTLAR INSTITUTI #XAZWCYYK39 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

Ko‘cha manzili mavjud bo‘lmagan hollarda, yuridik manzil sifatida ferma yoki korxona nomi, eng yaqin qishloq, shahar, viloyat va pochta indeksi ko‘rsatilishi mumkin; shuningdek, GPS koordinatalari va abonent qutisi (PO Box) manzili eng yaqin shahar, viloyat va mamlakat nomi bilan birgalikda yuridik manzil sifatida qabul qilinadi.

B. Mahsulot turi[10]

• Agar mahsulot tashqaridan ko‘rinmasa[11], u holda “Limonlar” (“Lemons”), “Fors laymlari” (“Persian limes”), “Meksika laymlari” (“Mexican limes”), “Hind shirin laymlari” / “Falastin shirin laymlari” (“Indian sweet limes”/“Palestine sweet limes”), “Mandarinlar” (“Mandarins”), “Apelsinlar” (“Oranges”), “Greyfurtlar” (“Grapefruit”), “Pomelo” / “Shaddock” (“Pummelos” / “Shaddock”) deb yozilishi lozim.

• Agar har xil turdagi sitrus mevalari aralashtirilgan bo‘lsa, “Sitrus mevalari aralashmasi” (“Mixture of citrus fruit”) yoki unga tenglashtirilgan nomlash hamda tarkibidagi har bir turning umumiy nomi ko‘rsatilishi lozim.

• Apelsinlar uchun: nav nomi va/yoki “Navels” va “Valencias” navlar guruhlari uchun tegishli nav guruhi nomi.

• “Satsumalar” (“Satsumas”) va “Klementinlar” (“Clementines”) uchun: turning umumiy nomini ko‘rsatish majburiy, nav nomini ko‘rsatish esa ixtiyoriydir.

---

5. Konservantlar va kimyoviy moddalar:

Meva po‘stlog‘ida begona hid qoldirishi mumkin bo‘lgan konservantlar yoki har qanday boshqa kimyoviy moddalardan foydalanishga, agar ular import qiluvchi mamlakat qoidalariga zid kelmasa, ruxsat beriladi.

6. Belgi qo‘yish qoidalari (Sales packages):

Ushbu belgi qo‘yish qoidalari, tarkibida ushbu ma’lumotlar mavjud bo‘lgan katta qadoqlarga joylangan savdo qadoqlariga (sales packages) nisbatan tatbiq etilmaydi. Biroq, ular alohida taqdim etilgan savdo qadoqlariga (qadoqlangan mahsulotlarga) nisbatan tatbiq etiladi.

7. Kod belgilari (Code mark) bo‘yicha talab:

Ko‘pgina mamlakatlarning milliy qonunchiligi nom va manzilni aniq ko‘rsatishni talab qiladi. Biroq, kod belgisidan foydalanilganda, kod belgisi yaqinida qadoqlovchi va/yoki jo‘natuvchi (yoki unga tenglashtirilgan qisqartmalar) degan ibora ko‘rsatilishi lozim; shuningdek, agar kod beruvchi mamlakat kelib chiqish mamlakati bo‘lmasa, kod belgisi oldidan tan oluvchi mamlakatning ISO 3166 (alfa-2) mamlakat/hudud kodi yozilishi kerak.

8. Kod belgilari registri:

Qarang: http://www.unece.org/trade/agr/codemarkregistry.html.

9. AQSHning alohida holati (Reservation):

Amerika Qo‘shma Shtatlarining abonent qutisi (PO Box) manzilidan foydalanish bo‘yicha e’tirozi: bu obyektda tekshiruv o‘tkazish yoki mahsulot chaqirib olingan (recall) taqdirda tezkor chora ko‘rish imkonini bermasligi mumkin hamda qadoqlovchi va/yoki jo‘natuvchi/eksport qiluvchi bo‘yicha milliy tamg‘alash talablariga mos kelmaydi.

10. Navlar ro‘yxati:

Navlar, ularning sinonimlari, savdo belgilari va/yoki nav guruhlarining norasmiy, to‘liq bo‘lmagan ro‘yxati ixtisoslashtirilgan bo‘limning yig‘ilish veb-saytida mavjud.

11. Laymlar (Limes) so‘zi haqida:

Paketlarni faqat Laymlar (Limes) so‘zi bilan tamg‘alash qilish standart qabul qilinganidan keyin bir yil muddatgacha (2026-yil noyabrigacha) qabul qilinadi.

• Boshqa turdagi mandarinlar va ularning duragaylari (gibridlari) uchun: nav nomi ko‘rsatilishi lozim.

STANDARTLAR INSTITUTI #XAZWCYYK39 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

Barcha boshqa turlar uchun: nav nomi ixtiyoriydir.

Nav nomi sinonim bilan almashtirilishi mumkin. Savdo nomi12 faqat nav nomi yoki uning sinonimi bilan bir qatorda (qo‘shimcha tarzda) ko‘rsatilishi mumkin.

• Greyfurt va pomelo uchun, tegishli hollarda, mag‘zining rangi — “oq” (“white”), “pushti” (“pink”) yoki “qizil” (“red”);

• 10 tadan ortiq danagi bo‘lgan klementinlar uchun — “danakli” (“seeded”);

• Danaksiz (“seedless”): (ixtiyoriy, danaksiz deb belgilangan sitrus mevalari istisno tariqasida danakka ega bo‘lishi mumkin).

C. Mahsulotning kelib chiqishi

• Kelib chiqish mamlakati[13] va ixtiyoriy ravishda ishlab chiqarish hududi yoki uning milliy, mintaqaviy yoki mahalliy nomi.

• Har xil kelib chiqishga ega bo‘lgan turli xil sitrus mevalari aralashmasi holatida, har bir mamlakatning nomi tegishli meva turi nomi yonida ko‘rsatilishi lozim.

D. Tijorat tavsifnomalari

• Nav

• Quyidagi ko‘rinishda ifodalangan o‘lcham:

• Minimal va maksimal o‘lcham (mm da) yoki

• O‘lcham kodi(lari), ixtiyoriy ravishda minimal va maksimal o‘lcham bilan birgalikda yoki

• Dona soni (count)

• Hosildan keyingi ishlov berish (ixtiyoriy, import qiluvchi mamlakatning milliy qonunchiligiga asoslangan holda).

E. Rasmiy nazorat belgisi (ixtiyoriy)

1963-yilda qabul qilingan
Oxirgi marta 2025 yilda qayta ko‘rib chiqilgan
2023 yilgi standartlarning Namunaviy shakliga muvofiqlashtirilgan.

Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) “Meva va sabzavotlar uchun xalqaro standartlarni qo‘llash chizma doirasida ushbu standartni qo‘llash bo‘yicha tushuntirish xususiyat illyustratsiyali broshyurani nashr etdi. Nashrni OECD kitob do‘konining www.oecdbookshop.org veb-saytidan olish mumkin.

12. Savdo nomi – bu huquqiy himoya so‘ralgan yoki olingan tovar belgisi yoxud har qanday boshqa tijorat nomlanishi bo‘lishi mumkin.

13. Mamlakatning to‘liq nomi yoki keng tarqalgan nomi ko‘rsatilishi kerak.

STANDARTLAR INSTITUTI #XAZWCYYK39 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI